

vrij te maken. Vandaar dat Groningen een getuigenis deed uitgaan in dien geest, met als eerste handteekening die van ds B. A. Bos.

Oosterbeek echter deed iets anders. Men zei daar: rechts en links van de scheur zijn de geloovigen niet of onvoldoende actief geweest met betrekking tot de eenheid. En Bos en De Goede wilden, in bond met Volten en Toornvliet, die trage massa aan beide kanten tot activiteit te brengen.

Het goede werk der vrijmaking (actief de eenigheid des geloofs handhaven) veroorzaakten ze als gebrek aan eenheidsactiviteit. En het kwade werk van binding en schorsing vergoelijkten ze: het was niet het verbreken der eenheid actief, doch een tekort aan eenheidsactiviteit. Kortom, men wierp synodalen en vrijgemaakten op één hoop, en veroordeelde allen gelijkelijk.

Daarmee was men overgestapt op het thema dat Groningen had afgewezen. En men had ook een wijze van ontmoeting aanvaard, die men zelf te Groningen in de sterkste termen had veroordeeld.

Niemand mag er boos om zijn, als Bos en de Goede sinds Groningen veranderd zijn van opinie. Als ze meenden achteraf dat 't besluit van Groningen onjuist was, wie zal dan hun het recht betwisten om te pogen dat besluit teruggenomen te krijgen? Als ze dat maar openlijk hadden gezegd! En als ze daarmee maar in den kerkelijken weg waren gebleven!

Doch dat is juist de ellende: men heeft er altijd omheen gepraat. Men probeerde de menschen wijs te maken, dat Oosterbeek precies in de lijn van Groningen lag. En men negeerde den kerkelijken weg volkomen. Men richtte zich niet met zijn bezwaren tot de kerkelijke vergaderingen, maar ging over het hoofd van alle kerkeraden heen zich richten tot de individuele geloovigen. Men deed dat samen met Toornvliet en Volten, die onze kerken fel bestreden. En men deed juist wat Groningen had willen voorkomen: men brak de eenheid van handelen binnen onze kerken. Sinds dat moment begon de verwarring binnen onze kerken toe te nemen.

Men beweerde wel, dat 't daar in Oosterbeek een particuliere ontmoeting was. Maar in feite ging men daar de kerkelijke zaak van een mogelijke hereeniging aan de orde stellen en propageeren, volkomen in strijd met kerkelijke besluiten en buiten alle kerkelijke vergaderingen om.

En die ellende begint zich nu duidelijk te openbaren.

Onder de bewering dat 't particulier was, ging men zaken der kerken behandelen. Toen ds Bos zich voor 't eerst met de Haagsche Synode in verbinding stelde, schreef De Roeper: dat doet hij particulier. Maar toen men resultaten meende bereikt te hebben, werd onmiddellijk door datzelfde blad de trom geroerd: nu moet onze Synode bijeenkomen!

Wat men de dwaasheid zelf niet zag: als 't particuliere zaken zijn, dan schrijf je daarover niet in de kraant en dan probeer je niet de menschen daarvoor warm te maken. Zijn 't daarentegen kerkelijke aangelegenheden, wie heeft ds Bos en ds De Goede opdracht gegeven en gemachtigd om met Den Haag te gaan onderhandelen?

Daarom als eerste conclusie dit: onze kerken moeten deze dingen onontvankelijk verklaren. Ze hebben niets te maken met de particuliere aangelegenheden van enkele menschen. En als men zegt: 't is voor onze kerken van groot belang, dan moeten die kerken zeggen: wij laten onze zaken niet eigenmachtig behandelen door enkele menschen, die de kerkeraden en 't kerkverband totaal negeerden. B. H.

Het smaldeel arriveert

In Oosterbeek begon dus, zooals ik aantoonde, al de afglijding naar het synodale standpunt bij de predikanten B. A. Bos, F. L. Bos en M. de Goede. En velen, onder wie ook ik zelf, waren sinds dat oogenblik ongerust ten aanzien van de vraag, waar de weg dezer broeders zou eindigen.

Zelf hielden ze in „De Roeper” vol, dat ze er niet aan dachten om de vrijmaking te verloochenen. Ze verweten aan ons, dat we de vrijmaking niet „eenvoudig” hielden. Wij knoopten er, volgens hen, veel te veel aan vast. Maar zij bleven trouw aan de vrijmaking: het ging tegen de bindingen en de schorsingen. Als die niet werden weggenomen, kon er van hereeniging geen sprake zijn.

Wij willen nu zien, wat daarvan terecht gekomen is. Als „samenvatting van gevoelen” legden ze aan de Haagsche Synode de volgende verklaring voor:

Ten aanzien van de beschouwing en behandeling van de kinderen der gemeente, welke de Heere van ons vraagt, geloven en belijden wij:

a. dat zij, omdat zij begrepen zijn in Gods Verbond en Christus' Kerk, en omdat ook hun de belofte des H. Geestes toekomt, zonder onderscheiding gelovig zijn te tellen bij (te rekenen tot, te erkennen als) dezulken, in wie de Geest der genade onoverwinnelijk heerst tot wederbaring, tot geloof, tot bekering en ten eeuwigen leven;

b. dat dit oordeel zich nooit mag losmaken van wat de Schrift openbaart aangaande Gods verkiezing, dat niet alles Israël is, wat Israël heet;

c. dat dit oordeel geen regel in zich sluit aangaande de tijd der wedergeboorte, en dat — ofschoon de vrijmacht des Geestes om de belofte te verwerkelijken in

onbewuste kinderharten door niets mag worden ingeperkt — wij bij het opgroeien der kinderen gebonden zijn aan de geopenbaarde regel, dat de Heere het Evangelie stelt tot een zaad der wedergeboorte;

d. dat dit oordeel niets mag afdoen van de ernst der verbondsverantwoordelijkheid, waarvoor ouders en kinderen beide moeten worden geplaatst en geenszins verkort mag de klem der schriftuurlijke waarschuwing, dat velen om hun niet nakomen van de eels des geloofs en der bekering de vervulling der belofte, n.l. de zaligheid, niet deelachtig worden.

Broeders wilden gaarne weten, of deze samenvatting in overeenstemming is met de Vervangingsformule. In dat geval zou hun bezwaar tegen de V.V.F. vervallen zijn, en zou er in ieder geval geen confessionele belemmering meer zijn voor kerkelijk samenleven.

We willen deze jongste formule even analyseeren.

Punt a) komt hierop neer:

1. Krachtens het verbond zijn alle kinderen der geloovigen te erkennen als degenen in wie de Geest, onoverwinnelijk heerscht tot wederbaring etc. Dat wil zeggen: wij moeten niet maar doen alsof dat zoo is, maar belijden dat het waarlijk zoo is. Alle kinderen, zonder onderscheid, zijn het ware Israël. M.a.w. het is inderdaad alles Israël wat uit Israël is!

2. Zoo heerscht die Geest reeds in de pasgeboren kinderen. Hij werkt wederbaring in hun hart reeds vóór ze het woord kunnen hooren. M.a.w. de Geest werkt bij allen onmiddellijk!

3. Zoo heerscht hij bij allen „ten eeuwigen leven” en daarin is Hij, bij allen, onoverwinnelijk. M.a.w. wij moeten gelooven dat ze allen zalig worden.

Maar nu komt het „fraaije”: alles wat men in a) gezegd heeft, maakt men in b), c) en d) volkomen krachteloos.

Want b) zegt: krachtens de verkiezing is niet alles Israël, wat uit Israël is. Volkomen in strijd met a!).

In c) poneert men, dat we bij het opgroeien der kinderen gebonden zijn aan den geopenbaarden regel, dat de Heere het evangelie stelt tot een zaad der wedergeboorte. M.a.w. de Geest werkt in den regel middellijk. Volkomen in strijd met a!).

In d) handhaaft men de waarschuwing, dat velen om hun ongelooft en onbekeerlijkheid niet zalig zullen worden. Volkomen in strijd met a!).

Alles wat men onder a) gelooft en belijdt, loochent men in het vervolg weer. Ik moet eerlijk bekennen, nog nooit zooveel dogmatische nonsens bij elkaar gezien te hebben. Dit is eenvoudig ja en neen over heel de linie. Hoe men dit theologisch klaar dokterde, is me een raadsel. En dat prof. Berkouwer en Ridderbos etc. het hiermee eens zijn, is ook onbegrijpelijk.

Maar belangrijker is: wat blijft er zoo over van den ernst van het gelooven en belijden? En waar haalt men den moed vandaan, om dezen onzin als basis voor hereeniging aan te prijzen?

Nog nooit tevoren heeft men zoo grof de schapen probeeren te verleiden tot ja-en-neen tegelijk. Hier staat met zooveel woorden, dat de verkiezing vloekt met het verbond. En dat de Heere in zijn spreken is een God, die „neen” zegt over dezelfde dingen waarvan Hij eerst „ja” zei.

Maar wat ik ook gelooven wil, nimmer wil ik belijden dat God tegen Zichzelf verdeeld is! En laat U daarom niet verleiden. Want deze leer beteekent de dood voor alle geloof!

En wat ik niet begrijp: waarom hebben de broeders zooveel kabaal gemaakt? Waarom hebben ze niet eerlijk gezegd, dat ze de vrijmaking verloochenden? Waarom hebben ze den schijn probeeren te wekken, alsof ze de binding verwierpen?

Waarom zeiden de predikanten B. A. en F. L. Bos niet ronduit, dat ze dogmatisch voor de Synode capituleerden? In '46 schreven ze samen een brochure „De weg tot eenheid door gehoorzaamheid”. En daarin spraken ze een vernietigend oordeel uit over de vervangingsformule. Maar nu hebben ze met hun „samenvatting van gevoelen” de heele vervangingsformule geaccepteerd, en daarmee ook de leeruitspraken van '42.

Men heeft de binding, waartegen men zei te blijven vechten, thans volledig aanvaard. Doch waartoe dan al die Roeperartikelen, waarin men het tegendeel beweerde? Waarom de kerken in onrust gebracht, en den menschen een rad voor de oogen gedraaid?

Misschien zal men weer met de jongste formule gaan colporteeeren, als basis-voor-hereeniging. Maar laten we heel nuchter blijven: de capitulatie is volkomen.

Ik begrijp, eerlijk gezegd, niets van al de actie, die deze broeders de afgelopen maanden voerden. 't Zou eerlijk geweest zijn, als ze ronduit hadden verklaard: wij worden weer synodaal.

Want dogmatisch gaven ze alles toe. Zie maar hun formule en de verzekering van B. A. en F. L. Bos, dat de sacramenten invendige genade verzegelen. O ja, den term „te houden voor” komt in hun samenvatting niet meer voor. Ze willen blijkbaar niet „veronderstellen”, maar „geloovig tellen” en „erkennen als”. Maar zekelijk hebben ze de heele veronderstelling toch weer binnengesmokkeld. Want twee tegenstrijdige uitspraken kun je onmogelijk „gelooven” en „erkennen”. Je kunt dan alleen

maar doen-alsof, d.w.z. veronderstellen.

Kerkrechtelijk is de capitulatie ook volkomen. Men wil niet weten van een ratificatierecht der kerkeraden naar art. 31. Inplaats daarvan komt men met een tolerantie-gedachte op de proppen. Kerkelijke vergaderingen moeten t.a.v. bezwaarden verdraagsaam zijn. Maar het is een wassen neus. Want de graad waarin men tolerantie betracht, hangt af van wat „het welzijn der kerken gedooft”. En de beoordeeling daarvan staat natuurlijk aan de synode. En de bezwaarden moeten door hun optreden de kerkelijke gemeenschap niet in gevaar brengen. Maar de kerkelijke vergaderingen maken weer uit, wanneer iemand de gemeenschap in gevaar brengt. Zoo meent men voor bezwaarden binnen de kerk ruimte te hebben gekregen, maar tenslotte besluit de synode in hoever tolerantie zal worden betracht, en ook, of 't optreden van een bezwaarde de gemeenschap in gevaar brengt.

Rechtszekerheid is er voor de bezwaarden niet. Want ondanks alle mooie woorden verkoopt men al bij voorbaat eventuele bezwaarden met huid en haar aan de Synode. Men levert ze over aan de „genade” van kerkelijke vergaderingen. Doch rechten binnen de kerk heeft niemand meer. Men belijdt zelf de volstrekke hiërarchie. En daarom verbaast 't dan ook niet, dat men met geen woord rept van het onrecht der schorsingen.

Kerkrechtelijk is 't dus één groote schande, die de broeders pleegden.

't Was wel duidelijk, dat ze sinds lang alle kerkrecht aan hun laars laptten. Men nam zelf den kerkelijken weg niet in acht, en riep zelfs op (dr F. L. Bos) om den kerkelijken weg niet te bewandelen, wanneer Den Haag hun accoordje zou goedkeuren.

Maar kijk, als ik nu met pak en zak wilde overloopen naar de synodocratie, dan zou ik, als ik de broeders was geweest, naar mijn kerkeraad zijn gegaan en gezegd hebben: broeders, ik ga terug. Mijn vrijmaking verloochten ik. En ik zou schuld beleden hebben, dat ik zoo lang om de zaak had heen gedraaid, en zoo lang de kerken in opschudding had gebracht en de menschen voor den mal gehouden. Ik zou, heengaande, eerst vergeving hebben willen ontvangen van de broeders, over alle misleidende woorden en bedriegelijke artikeltjes.

En als ik die gekregen had, zou ik naar Den Haag zijn gegaan en daar ook openlijk schuld hebben beleden over de zonde der vrijmaking, zoodat iedereen 't hooren kon. En ik zou een poos heel diep willen nadenken over de vraag, of ik nog wel dominee kon blijven, nu mijn weg van de synodocratie en weer terug naar de synodocratie, een aaneenschakeling van dwaasheid en onkerkelijkheid was geweest. Ik zou, geloof ik, liever met veters gaan venten, dan nog langer dominee blijven, zonder één woord van verootmoediging en eenig blijk van bekeering.

De synodale gemeenschap neemt hen nu weer op. Ze moet 't maar weten. Hoe ze 't kon doen, is me vooral kerkrechtelijk een raadsel. Want ze presenteerden zich wel als belijders van 't synodocratische kerkrecht; maar men al behalve die woorden ook nog de feiten van het laatste jaar; de feiten, die bewezen dat men maling had aan alle kerkrecht, dat men bezworen had te zullen houden. Want wie weet b.v., of dr F. L. Bos van plan is, zich in de nieuwe gemeenschap wel te houden aan den kerkelijken weg? Hij is in staat om morgen daar den boel op stelten te zetten en weer een actie te beginnen, buiten den kerkelijken weg om en tegen den kerkelijken weg in, en dat dan te verdedigen vanuit zijn heel subjectivistische visie omtrent het recht van het synodocratisch kerkbestaan. Als ik synodocraat was, ik zou mijn hart vasthouden en zeggen: wien halen we binnen? Den man, die aan kerkelijke orde 't meest willekeurig zich vergreep.

Men zal hem ginds wel aanvaarden, denk ik. Dat moeten ze zelf maar beslissen. Aan onzen kant moet ieder zien, dat de zwendel daarmee ginds al duidelijker wordt. In '44 werden velen geschorst, terwille van de kerkelijke orde, zooals het heette. Maar nu aanvaardt men de menschen, die in woord en daad blijk gaven gedurende het laatste jaar, dat ze alle kerkelijke orde verachtten.

En zoo verteert die gemeenschap zichzelf op het moment dat ze een aantal menschen in haar schoot opneemt.

Met haar leeruitspraken knoeit ze zelf, laat ze knoeien en leert ze knoeien.

Haar orde-decreten van enkele jaren terug neemt ze nu ook al niet meer serieus. Want openlijke ordeverstooters haalt ze binnen met formuleetjes.

Ze heeft een paar zieltjes gewonnen, maar is zelf in haar geestelijke machteloosheid openbaar geworden. Ze is niet eens meer in staat, haar leer te handhaven en haar orde veilig te stellen.

Onze kerken mogen de genade ontvangen, om simpel trouw te zijn en de schapen te weiden en te regeren. De Heere geve ons, na alle onrust en deining, in zijn gunst nu jaren, waarin de luister van den Grooten Herder der schapen openbaar wordt.

B. H.

